הורו בית דין פרק ראשון הוריות

הא לא קשיא דסיפא זו ואין צריך לומר זו קשיי. דהכי משמע לא מיבעיא זו דעשה עמהם לא תלה בב"ד ואין צריך לומר זו דעשה אמריהם דודאי לא תלה בב"ד ומייב קרבן וכל שכן אין צריך לומר היכא דלא עשו ועשה דמייב: **גמיר.** למד הדבר: **וסביר.** מבין דבר מתוך דבר: **פגם משנה יפירה.** להכי איצטריך משנה יפירה שלא לצורך לאמשמועי' אפילו גמיר ולא סביר ולעולם תלמיד לאו להורה גמיר וסביר הוא: **כגון שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא.** שהיו יושבין לפני חכמים והיו לאוין להורה כדאמרינן בפרק קמא דסנהדרין (ד' ז:) דיין לפני חכמים שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא: **אמר ליה אביי.** שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא כי האי גוונא דידעי שטעו ואפ"ה עשו אמאי מייבין קרבן והא מזידין נינהו ומזיד לאו בר קרבן הוא: **וקא טעה במלוה לשמוע דברי חכמים.** אפי' למיעבד איסורא: **לדידי נמי.** דאמרי כגון שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא כגון דקא טעו במלוה לשמוע דברי חכמים: **לאיתויי מבעט בהורלה.** שאם היה רגיל להיות מבעט בהורלה ואחר כך הורו לחלב מותר והלך זה המבעט ועשה על פיהם ואכל חלב דחייב דהואיל והוא רגיל להיות מבעט השתא נמי מבעט וכשהוא אוכל חלב מפי עצמו הוא עושה ואינו מולה בב"ד הלכך חייב קרבן: **מולה בב"ד פטור לאיתויי הורו ב"ד וטעו וידעו שטעו והזרו בכן.** כיון שהגיעו לכפרתן [וכיון שלא הגיעו] והלך היחיד ועשה על פיהם פטור דמולה בב"ד הוא וכרשות ב"ד הוא עושה: **הא בהדיא קתני לה.** במתני' (לקמן דף ג:) דל' שמעון פוטר: הא לא קתני דתני כללא זה הכלל והדר מפרש במתניתין: **אם נפש אחת תחטא בשגגה בעשותה.** דמשמע נפש תחטא אחת תחטא בעשותה תחטא הרי אלו שלשה מיעוטי דמשמע בעשותה מפי עצמו ולא למעוטי מולה בבית דין דפטור. והני שלשה מיעוטי מפרש במסכת שבת בפרק המצניע (דף נא.) לר' יהודה חד למעוטי זה עוקר וזה מניח וחד למעוטי זה יכול וזה יכול וחד למעוטי יחיד שעשה בהוראת בית דין דפטור: **מביאין על ידיהן.** מביאין עליהן: **במאי.** תחטו: **אילימא בשגגת מעשה שלא בהוראת בית דין.** דלא הורו בית דין כלל וכגון שנתחלף חלב בשומן [ד] שלא בהוראתם דהכי הוי משמע מיעוט קהל שחטאו בשגגת מעשה גרידתא שלא בהוראת בית דין אין מביאין על ידיהם פר ת"ל מעם הארץ אפי' רובה ואפילו כולה במאי אילימא בשגגת מעשה [ב"ד שלא בהוראה] ב"ד מאי עבידתייהו שלא בהוראת בית דין ב"ד מי מייתו שלא בהוראה אלא בהוראה והא כי כתיב מעם הארץ בשגגת מעשה הוא דכתיב אלא לאו הכי קאמר מיעוט קהל שחטאו בשגגת מעשה חייבין שאין ב"ד מביאין על ידיהן פר בהוראה הא הן חייבין יכול רוב צבור שעשו בשגגת מעשה יהו פטורין שהרי ב"ד מביאין עליהם פר [בהוראה] ת"ל מעם הארץ יאפילו רובו אמר ר"פ ממאי דלמא לא הן ולא ב"ד אי הכי מאי אירא דקמהדר על רובא לחיובא לאו מכלל דמיעוט בהוראה קיימא ליה דמיחייבו בהוראה ונהדר ברישא על מיעוט' דמיחייב בשגגת מעשה ולבסוף ניהדר על רובא לחיובא בשגגת מעשה [ה] אלא לאו מדלא מהדר על מיעוט דמיחייבין בשגגת מעשה

[ו] זו ואין צריך לומר זו קתני: וידע אחד מהן שטעו או תלמיד וראוי להוראה: תרתי למה לי אמר רבא איצטריך סלקא דעתך אמינא הני מילי גמיר וסביר אבל גמיר ולא סביר לא אמר ליה אביי להוראה גמיר וסביר משמע אמר ליה אנא הכי קאמינא אי מההיא הוה אמינא ה"מ גמיר וסביר אבל גמיר ולא סביר לא תנא ראוי להוראה ממשנה יתירה אפי' גמיר ולא סביר סביר ולא גמיר: ראוי להוראה וכו': כגון מאן אמר רבא כגון שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא א"ל אביי אכי האי גוונא מזיד הוא ולטעמיך הא דתניא [ז] בעשותה אחת [ח] יחיד העושה מפי עצמו חייב בהוראת ב"ד פטור כיצד הורו ב"ד שחלב מותר ונודע לאחד מהן שטעו או תלמיד יושב לפניהן וראוי להוראה כגון שמעון בן עזאי יכול יהא פטור ת"ל בעשותה אחת יחיד העושה על פי עצמו בהוראת ב"ד פטור [ט] אלא היכי משכחת לה כגון דידע דאסור וקא טעי [י] במצוה לשמוע דברי חכמי' לדידי נמי דטעו במצוה לשמוע דברי חכמי': זה הכלל התולה בעצמו חייב: לאיתויי מאי לאיתויי [יא] מבעט בהוראה תולה בב"ד לאיתויי [יב] הורו ב"ד וידעו שטעו והזרו בהן הא בהדיא קתני לה תני והדר מפרש אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר' יהודה אבל חכמים אומרים [יג] יחיד שעשה בהוראת בית דין מאי ר' יהודה דתניא אם נפש אחת תחטא בשגגה בעשותה הרי אלו ג' מעוטין העושה מפי עצמו חייב בהוראת ב"ד פטור מאי רבנן [יד] דתניא עדיין אני אומר מיעוט קהל שחטאו חייבין שאין ב"ד מביאין על ידיהן פר רוב קהל שחטאו יהו פטורין שהרי בית דין מביאין על ידיהם פר ת"ל מעם הארץ אפי' רובה ואפילו כולה במאי אילימא בשגגת מעשה [ב"ד שלא בהוראה] ב"ד מאי עבידתייהו שלא בהוראת בית דין ב"ד מי מייתו שלא בהוראה אלא בהוראה והא כי כתיב מעם הארץ בשגגת מעשה הוא דכתיב אלא לאו הכי קאמר מיעוטא קהל שחטאו בשגגת מעשה חייבין שאין ב"ד מביאין על ידיהן פר בהוראה הא הן חייבין יכול רוב צבור שעשו בשגגת מעשה יהו פטורין שהרי ב"ד מביאין עליהם פר [בהוראה] ת"ל מעם הארץ יאפילו רובו אמר ר"פ ממאי דלמא לא הן ולא ב"ד אי הכי מאי אירא דקמהדר על רובא לחיובא לאו מכלל דמיעוט בהוראה קיימא ליה דמיחייבו בהוראה ונהדר ברישא על מיעוט' דמיחייב בשגגת מעשה ולבסוף ניהדר על רובא לחיובא בשגגת מעשה [יא] אלא לאו מדלא מהדר על מיעוט דמיחייבין בשגגת מעשה

ובסוף מהדר על רובא לחיובא בשגגת מעשה ש"מ מיעוט בהוראה חייבין הן כשבה ושעירה ושלא בהוראה בשגגת מעשה חייבין מכדי תרוייהו סתמי תנן ממאי דקמייתא ר' יהודה ובתרייתא רבנן אימא איפכא מאן שמעת ליה דדריש מיעוטי כי האי גוונא רבי יהודה היא [יב] דתניא רבי יהודה אומר

תוספות

תנא משנה יתירה דאם' נביר וא' סביר. תימה דלא ליתני במתני' כ"מ תלמיד שיהיו לאוי להורלה וכ"מ דל"כ הוי משמע דלא גמיר ולא סביר דהא מרישא דעינן דקתני ועשה יחיד על פיהם דפטור. וי"ל דקתמ"ל דלפי' גמיר וסביר הוי שוגג דעבר במצוה לשמוע דברי חכמים ומייב קרבן כה כגון שמעון בן עזאי ולהכי קתני מינה בתרייתא דקתני מעם הארץ אפילו מתלמיד דמשמע דמייתי מדמהדר לרובא. וה"ג גם ב"כ עם הארץ אפילו רובו ואפילו כולו: **ש"מ מיעוט בהוראה חייבין.** תימה מהיכי תיתי לאפילו לי מנייתא משמע הכי מ"מ אסמכתא מקרא לא חזינן שיהיו חייבין במקום הוראה ועוד היכא משמע ליה מהך בריתא דלי מעוט לא מהדר כרישא ממיעוטא הא לא אינטריך דהא מיתיר לפנין כי היכי דהוא חייב הכי נמי מיעוטא קהל. וכן משמע בתורת כהנים דאמרים ושלשה יש להן דין יחיד ונלהלה כגילקת ספרים דגרסי מאי אריא מיעוט מרובה גלומר מאי שנא מיעוט מרובה ומאי פסיעה מיעוט מרובה למאי דקאמרת לא הן ולא בית דין לי לדגיהן אלא מלאינטרין למילף רובא שמע מינה דמיעוטא פסיעה ליה משום דמיתי נמי בהוראה כשבה או שעירה:

ח) ע"ריטיין עו. ר"ה לב: לג. יומות יב. **ט)** ת"כ פ' ויקרא, **ג)** מכות לפ. **ד)** ויומות ה. ז"ש, **ה)** ת"כ פ' ויקרא, **ו)** כ"ל אלא לאו מדמהדר על רובא כו' ועי' כ"ש, **ז)** כלה מ. ובמיס מ: ע"ש ופר. ע"ש, **ח)** כמ"ל טופ: ומלמלוה, **ט)** [ויקרא דכיון דמוגה פרשה ז].

תורה אור השלם

ו. ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשתה אחת ממצות יי אשר לא תעשינה ואשם: ויקרא ד כז

מוסף רש"י

יחיד שעשה בהוראת ב"ד. הוכו ב"ד שחלב מותר והלך היחיד ועשה על פיהם, דתנוס הוא (שבת צו.).

תוספות הרא"ש (המשך)

יאמרו לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין תשמע להם ת"ל ללכת ימין ושמאל את שיאמרו לך על ימין ימין ועל שמאל שמאל מאי (כגון) [כדון] ר' יוסי בשם ר' (לאלפי) [הילא לפיי שבכל מקום שוגג פטור ממלקות ומזיד חייב וכאן אפי' מזיד פטור מפני שחלה בב"ד. פי' בב"מ שוגג פטור ממלקות ומזיד חייב וכאן אפי' מזיד פטור ממלקות שאין לך אדם שיחטא בו אל תאכל לפי שהכל תופסין בו היתר ע"פ הוראת ב"ד הלכך אף לענין זה חשיב כשוגג כיון דלכ"ע הוי היתר וגזירת הכתוב היא כי היכי דרבים מביאין ע"פ הוראתם ליחיד נמי חשיב הוראת שגגה: זה הכלל וכו' (ד"א) (זו דברי) ר' יהודה דאמר יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור אבל חכמים אומרים כו'. ומהדר תלמודא למצוא מאי ר"י ומאי רבנן ובחר הכי קאמר אמר רב נחמן אמר שמואל זו דברי ר' יהודה אבל חכ"א משום דמייתי ב' ברייתות דפליגי (עלי') [ע"כ] וגם ר"נ אשכח ברייתא דפליגי בה ר"מ (ורב נחמן) (ורבנן) כהא אבל לא אשכחן תנא דפליג על ר"ש דתמרי: (פש כי תחטא אחת תחטא בעשותה מיעוטין. ירושל' בכל אחר אחמר מיעוט אחר מיעוט לרבות (וכא אחמר) מיעוט אחר מיעוט למעט. א"ר מתני' שני' היא דכתי' מיעוט אחר מיעוט [אחר מיעוט] כיון דכתבי תלתא מיעוטי דרשינן להו למיעוטא והיכי דכתיב תרי מיעוטי אמר' אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות והלמוד דידן לא סבר הכי דבפ"ק דסנהדרין (דף יד:) דרש עשרה כהנים דכתיבי גבי פדיון הקדש למעט אחר מיעוט והכי גמירי לן דכל היכא דאיכא למדרש כולהו למעוטי כי הבא דדשי' כולהו והיכא דליכא למדרש מכולהו מיעוטי אמרינן אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות: במאי אילימא בשגגת מעשה. (והכא) (וה"ק מיעוט) הקהל שחטאו בשגגת מעשה חייבין כל א' כשבה או שעירה שאין ב"ד מביאין פר על ידיהם לפטרם. רוב הקהל שחטאו בשגגת מעשה יכול יהא פטורין כל א' מלהביא כשבה או שעירה שהרי ב"ד מביאין פר על ידיהם לפטרן: ב"ד מאי עבידתייהו להביא על הצבור בשגגת מעשה והרי לא עשו בהוראתם: אלא בהעלם דבר וה"פ מיעוט הקהל שחטאו בהעלם דבר חייבין כשבה או שעירה שאין ב"ד מביאין בהעלם דבר פר ע"י כל שכ"ד כשבה או שעירה: והא דתניא מעם הארץ ואע"פ שכ"ד מביאין פר צריך כל א' כשבה או שעירה: **והא** דתניא מעם הארץ בשגגת מעשה הוא דכתיב. דהיכי מרבה מניה רוב הקהל שעשאו בהעלם דבר: אלא לאו ה"ק מיעוט הקהל שחטאו בשגגת מעשה חייבין ב"ד מביאין פר ע"י בהוראה אלא הם חייבין להביא כל א' כשבה או שעירה הלכך אית לן לאוקמי קרא במיעוט הקהל משום דהאי קרבן משכחת לה בין בשגגת מעשה בין בהעלם דבר דלעולם מביאין כשבה או שעירה אבל לא ברוב הקהל שהרי ב"ד מביאין פר על ידיהם והם פטורים הלכך אף בשגגת מעשה יהא פטורין מכשבה או שעירה: **א"ה** מאי אולמי' דמיעוט מרוב. פירש"י דל"ת אם דקאמרת דלא הם ולא ב"ד חייבין מאי אירא דקמהדר ארובא לחיובא להו בשגגת מעשה דקתני אבל רוב הקהל שחטאו בשגגת

מסורת הש"ס

ח) א מרי' פי"ג מהל' שגגות הלכה ו: סמנ עשין ריז:
ט) ב ג מרי' סם הלי' ה סמנ סס:
י) ד מרי' סם פי"ד ה"ס סמנ סס:
יא) ה מרי' סם פי"ב ה"ח סמנ סס:
יב) ו מרי' סם הלי' ה ופי"ב הל"ב סמנ סס:

רבינו חננאל

למ"ד בבור מכיאין: אמר אביי אף אנן נמי תנינא בפרק אלו הן הנחנקין דגמר הוראה כשאומר המורה עשו דתנן לענין זקן ממרא חזר לעירו ושנה ולימד כדרך שלימד פטור הורה לעשות חייב. פי' דאלמא גמר ההוראה כשמורה לעשות: אמר רבא א) אף אנן נמי תנינא ביבמות פ' האשה שהלך בעלה. הודוה ב"ד להינשא והלכה וקלקלה. פירוש נישאת ב) לכהן גדול ואח"כ בא בעלה תצא וחייבת בקרבן שלא התירוה אלא להינשא פי' בהיתר ואילו עשית כך פטורה היתה מן הקרבן ביופי כח ב"ד דאלמא הכי קאמרו לה מותרת את להנשא דאי אמרו לה מותרת את סתם הוה משמע לכל אדם: אמר רבינא אף אנן נמי תנינא בפירקין הורו ב"ד לעבור על אחת כו'. ותו לא מידי כלומר (משלחן) [משלשתן] נשמעינה ואין אנו צריכין לדב' אחר. דמשמע שאמרו לו עשה כך היינו (עבירה) [הוראה]: איכא דאמרי אמר שמואל אין ב"ד חייב עד שיאמר להן מותרין אתם לעשות רב דימי מנהרדעא אמר אפילו מותרין אתם נגמרה הוראה. אמר אביי והא אנן לא תנן הכי כו' וקי"ל כשמואל בלישנא כתראה דדייקי מתניתין הכי: **ס"ס קא** והלך יחיד ועשה שוגג על פיהם אקשינן למה לי למיתנא שוגג [נתנין] והלך יחיד ועשה על פיהם פירוש דליכא לאיסתפוקי בהא דבין מזיד ובין שוגג פטור הוא מזיד לאו בר קרבן הוא שוגג הא תלה בב"ד כסברה דהאי תנא. אמר רבא תנא שוגג לאשמעינן דאי הורו ב"ד שחלב מותר לאכול והלך הוא ואכל חתיכת חלב והוא חושב שהוא שומן דפטור דהא אילו הודיעוהו שהוא חלב לא היה נמנע מאכילתו דבכלל היתר הוא בעיניו. ואי קשיא לך אמאי פטור דהא עקרי כל הגוף בהוראייתן. ג) טעמא מפורש בתוספתא (פ"א) הורו ב"ד לעקור את כל הגוף. אמר אין דם בתורה אין חלב בתורה שלא פיגול בתורה הרי אלו פטורין. פי' מפר. לבטל מקצת ולקיים מקצת הרי אלו חייבין כיצד יש חלב בתורה אבל אין חייבין אלא על חלב הקרב לשמים כו'. פי' דקטעו בקרא דכתיב כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריבו ממנה וגו' אי מאי חלב שעל גבי הקיבה והדקין כמפרש לקמן (ו ע"ב): א"ד דדייק רבא ממתניתין דקתני שוגג על פיהם פטור כלומר כשהיה שגגתו בדבר שהותר לו על פיהם. אבל אם

ג) כ"ם ב"ב נתוס' הש"ס ועי' ב"מ: ב) עי' מהרש"ל על רש"י. ג) נראה לחסר כאן ואולי ב"ל אילא למימר דמיירי כמפורש בתוספ':

תוספות הרא"ש

הוא שב אבל ידיעה חלב בלא חזרה בית דין לאו ידיעה הוא דאכתי לא אתידע ליה דאיכא איסור ולמה ישוב ואע"ג דכי ידע נמי דחלב אלא שחלה בב"ד שב מידיעתו הוא (דכי) [דכיון] דאי מתירע לכי דאיכא והדרי כהו איהו נמי הדר בה שאני התם דחולה ממש בב"ד הוה הלכך אפילו שב מידיעתו פטור אבל נתחלף לו חלב בשומן לאו תולה ממש בבית דין הוה וכיון דשב מידיעתו הוא חייב:

ד"טעמיך הא דתניא בעשותה יחיד העושה מפי עצמו חייב בהוראת ב"ד פטור כו'. תימה מאי מייתי מברייתא טפי ממתני' וי"ל דברייתא אלימא ליה משום דדריש לה מקרא א"נ משום דמפרשי טפי או תלמיד היושב לפניהם וראוי להוראה כגון ז) זה היינו שמעון בן עזאי: כגון דידע דאסור וקא

טעי דמכוה לשמוע דברי חכמים. כדכתיב לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל והיינו שגגה דידיה. ירושל' יש [דין (שגגה)] [זדון לשגגה ליחיד] אצל הוראת ב"ד ר' (אומר) [אימ'] בשם ריש לקיש מתני' כגון שמעון בן עזאי [מה אנן קיימין אם בידוע כל התורו' ואינו יודע אותו דבר אין זה שמעון בן עזאי] ואם יודע את הדבר ואינו יודע כל התורה כולה שמעון בן עזאי הוא אצל אותו דבר כי אנן קיימין ביודע כל התורה אותו דבר אלא שטעו לומר תורה אמרה אחריהן ואם בטועה לומר תורה אמרה אחריהן אין זה שמעון בן עזאי בהדא דתני (כלל) [יכול] אם

ד) נראה לרבינו ל"ג בהסרייתא כגון שמעון כ"ש ועי' תוס' ופלאי נס בפר"ח ע"ש הוא ודוק.

ב) ר"ה לב: לג. יומות יב. **ג)** ת"כ פ' ויקרא, **ד)** ויומות ה. ז"ש, **ה)** ת"כ פ' ויקרא, **ו)** כ"ל אלא לאו מדמהדר על רובא כו' ועי' כ"ש, **ז)** כלה מ. ובמיס מ: ע"ש ופר. ע"ש, **ח)** כמ"ל טופ: ומלמלוה, **ט)** [ויקרא דכיון דמוגה פרשה ז].

ז) ואין צריך לומר זו קתני: וידע אחד מהן שטעו או תלמיד וראוי להוראה: תרתי למה לי אמר רבא איצטריך סלקא דעתך אמינא הני מילי גמיר וסביר אבל גמיר ולא סביר לא אמר ליה אביי להוראה גמיר וסביר משמע אמר ליה אנא הכי קאמינא אי מההיא הוה אמינא ה"מ גמיר וסביר אבל גמיר ולא סביר לא תנא ראוי להוראה ממשנה יתירה אפי' גמיר ולא סביר סביר ולא גמיר: ראוי להוראה וכו': כגון מאן אמר רבא כגון שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא א"ל אביי אכי האי גוונא מזיד הוא ולטעמיך הא דתניא בעשותה אחת יחיד העושה מפי עצמו חייב בהוראת ב"ד פטור כיצד הורו ב"ד שחלב מותר ונודע לאחד מהן שטעו או תלמיד יושב לפניהן וראוי להוראה כגון שמעון בן עזאי יכול יהא פטור ת"ל בעשותה אחת יחיד העושה על פי עצמו בהוראת ב"ד פטור אלא היכי משכחת לה כגון דידע דאסור וקא טעי במצוה לשמוע דברי חכמי' לדידי נמי דטעו במצוה לשמוע דברי חכמי': זה הכלל התולה בעצמו חייב: לאיתויי מאי לאיתויי מבעט בהוראה תולה בב"ד לאיתויי הורו ב"ד וידעו שטעו והזרו בהן הא בהדיא קתני לה תני והדר מפרש אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר' יהודה אבל חכמים אומרים יחיד שעשה בהוראת בית דין מאי ר' יהודה דתניא אם נפש אחת תחטא בשגגה בעשותה הרי אלו ג' מעוטין העושה מפי עצמו חייב בהוראת ב"ד פטור מאי רבנן דתניא עדיין אני אומר מיעוט קהל שחטאו חייבין שאין ב"ד מביאין על ידיהן פר רוב קהל שחטאו יהו פטורין שהרי בית דין מביאין על ידיהם פר ת"ל מעם הארץ אפי' רובה ואפילו כולה במאי אילימא בשגגת מעשה [ב"ד שלא בהוראה] ב"ד מאי עבידתייהו שלא בהוראת בית דין ב"ד מי מייתו שלא בהוראה אלא בהוראה והא כי כתיב מעם הארץ בשגגת מעשה הוא דכתיב אלא לאו הכי קאמר מיעוטא קהל שחטאו בשגגת מעשה חייבין שאין ב"ד מביאין על ידיהן פר בהוראה הא הן חייבין יכול רוב צבור שעשו בשגגת מעשה יהו פטורין שהרי ב"ד מביאין עליהם פר [בהוראה] ת"ל מעם הארץ יאפילו רובו אמר ר"פ ממאי דלמא לא הן ולא ב"ד אי הכי מאי אירא דקמהדר על רובא לחיובא לאו מכלל דמיעוט בהוראה קיימא ליה דמיחייבו בהוראה ונהדר ברישא על מיעוט' דמיחייב בשגגת מעשה ולבסוף ניהדר על רובא לחיובא בשגגת מעשה [יא] אלא לאו מדלא מהדר על מיעוט דמיחייבין בשגגת מעשה

ח) ע"ריטיין עו. ר"ה לב: לג. יומות יב. **ט)** ת"כ פ' ויקרא, **ג)** מכות לפ. **ד)** ויומות ה. ז"ש, **ה)** ת"כ פ' ויקרא, **ו)** כ"ל אלא לאו מדמהדר על רובא כו' ועי' כ"ש, **ז)** כלה מ. ובמיס מ: ע"ש ופר. ע"ש, **ח)** כמ"ל טופ: ומלמלוה, **ט)** [ויקרא דכיון דמוגה פרשה ז].

ח) ע"ריטיין עו. ר"ה לב: לג. יומות יב. **ט)** ת"כ פ' ויקרא, **ג)** מכות לפ. **ד)** ויומות ה. ז"ש, **ה)** ת"כ פ' ויקרא, **ו)** כ"ל אלא לאו מדמהדר על רובא כו' ועי' כ"ש, **ז)** כלה מ. ובמיס מ: ע"ש ופר. ע"ש, **ח)** כמ"ל טופ: ומלמלוה, **ט)** [ויקרא דכיון דמוגה פרשה ז].

גמרא

זאת תורת העולה היא הרי אלו שלשה מיעוטין ואיבעית אימא עדיין אני אומר לא מצית מוקמת לה כר' יהודה דקתני רוב קהל שחטאו ב"ד מביאין על ידיהן פר ואי רבי יהודה האמר צבור הוא דמייתי ב"ד לא דתנן רבי יהודה אומר שבעה שבטים שחטאו מביאין ז' פרים ורב נחמן אמר שמואל זו דברי ר"מ אבל חכמי' אומרי' יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב מאי ר"מ ומאי רבנן דתניא הורו ועשו רבי מאיר פוטר וחכמים מחייבין מאן עשו אילימא ב"ד מ"ט דרבנן דמחייבי והתניא יכול הורו ב"ד ועשו ב"ד יכול יהו חייבין ת"ל הקהל ועשו מעשה תלוי בקהל והוראה תלויה בב"ד אלא הורו ב"ד ועשו רוב קהל מאי טעמא דר' מאיר דפוטר אלא לאו הורו ב"ד ועשו מיעוט קהל ובהא קמיפלגי מר סבר יחיד שעשה בהוראת בית דין פטור ומר סבר יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב אמר רב פפא דכולי עלמא יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור אלא ב"ד משלים לרוב צבור קמיפלגי מ"ס ב"ד משלים לרוב צבור ומ"ס אין ב"ד משלים לרוב צבור ואיבעית אימא הורו ב"ד ועשו רובו של קהל ומאן חכמים רבי שמעון היא דאמר צבור מייתי וב"ד מייתי ואיבעית אימא שבט שעשה בהוראת בית דינו ומאן חכמי' רבי יהודה היא דתניא שבט שעשה בהוראת בית דינו אותו השבט חייב ואב"א כגון שחטאו ששה והן רובו של קהל או שבעה אע"פ שאינן רובו של קהל ומתניתין מני ר' שמעון בן אלעזר היא דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר משמו חטאו ששה והן רובו של קהל או שבעה אע"פ שאינן רובו של קהל חייבין אמר רב אסי ובהוראה הלך אחר רוב יושבי ארץ ישראל שנאמר ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים לפני ה' אלהינו שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום מכדי כתיב וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים למה לי שמע מינה הני הוא דאיקרי קהל אבל הנך לא איקרי קהל פשיטא מרובין ונתמעטו היינו פלוגתא דרבי שמעון ורבנן מועטין ונתרבו מאי מי פליגי רבי שמעון ורבנן ר"ש דאזיל בתר ידיעה מחייב ורבנן דאזלי בתר חטאת פטרי [או לא] מאי ותיסברא איסור דשמעת ליה לר"ש דאזיל אף בתר ידיעה [היכי דהוי ידיעה וחטאה בחיוב] ידיעה דלא חטאה מי שמעת ליה דא"כ לייתי כי השתא אלא ר"ש חטאה וידיעה בעי איבעיא להו הורו ב"ד חלב מותר ועשו מיעוט הקהל וחזרו ב"ד בהן והורו ועשו מיעוט אחר מהו כיון דשתי ידיעות נינהו לא מצטרף או דלמא כיון דאידי ואידי חלב הוא מצטרף ואם תמצא לומר כיון דאידי ואידי חלב הוא מצטרף מיעוט בחלב שעל גבי הקבה ומיעוט בחלב שעל גבי דקין מהו הכא ודאי כיון דבתרי קראי קאתי לא מצטרף או דלמא כיון דאידי ואידי חלב הוא מצטרף ואת"ל שם חלב הוא ומצטרף מיעוט בחלב ומיעוט בדם מהו הכא ודאי (כיון) דתרי איסורי נינהו [וכיון דאין איסורן שוה] לא מצטרף או דלמא כיון (דאיסורן שוה) דקרבנן שוה מצטרף ואת"ל כיון (דאיסורן שוה) דקרבנן שוה מצטרף מיעוט בחלב ומיעוט בעבודת כוכבים מהו הכא ודאי אין איסורן שוה ואין קרבנן שוה או דלמא כיון דאידי ואידי כרת הוא מצטרף תיקו איבעיא להו הורו ב"ד שחלב מותר ועשו מיעוט הקהל ומת אותו ב"ד ועמד ב"ד אחר וחזרו והורו ועשו מיעוט אחר אליב' דמ"ד ב"ד מייתי לא תיבעי לך דהא ליתנהו אלא כי תיבעי לך אליבא דמ"ד צבור מייתי מאי צבור הא קאי

או

רש"י

זאת תורת העולה היא העולה. זאת היא העולה הרי אלו שלשה מיעוטי חד פרט לנשחטה בלילה וחד פרט לנשפך דמה וחד פרט ליוצאת דמה חוץ לקלעים שאם עלתה על גבי המזבח תרד דלא הויא עולה חשובה והכי נמי מפרש במסכת נדה בפרק יוצא דופן (דף מ.): **ז' שבטים.** דהוו רוב שבטים מביאים שבעה פרים דקסבר ר' יהודה דשבט א' איקרי קהל [ה:] והן מביאין ולא ב"ד [ד:]: **הוראה תלויה בב"ד.** דכתיב ונעלם דבר י) דהיינו שהורו לעבור מעיני הקהל דהיינו ב"ד: **ב"ד משלים לרוב צבור.** דעשו עם מעט צבור והשלימו לרוב צבור: כ) [**לצבור מייתי**]. ור' מאיר פוטר צבור דהא קא מייתי ב"ד כדאמרי' לקמן [ה.] רבי מאיר אומר שבעה שבטים שחטאו בית דין מביאין עליהם פר והן פטורין ל). ואי קשיא הא אמרי' בכל התורה אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות והיכי אמרי' אלו ג' מיעוטין דממעטינן אותם בירושלמי מ) מפרש ה"מ היכא דליכא אלא ב' מעוטין אבל הכא דאיכא ג' מיעוטין בזה אחר זה בחד קרא כולהו אתו למעט וכן בל"ב מדות מצאתי: **אותו השבט חייב.** להביא פר דקסבר שבט אחד איקרי קהל: **רבי שמעון בן אלעזר אומר משמו.** של ר' מאיר. והא מתניתא מפרש לקמן נ): **אמר רב אסי ובהוראה.** דקיי"ל כי הורו ב"ד ועשו רוב קהל על פיהם שמביאים פר: **הלך אחר רוב יושבי' בארץ ישראל.** דאותם שבחוצה לארץ אינן מן המנין ולא אותן דמנחל מצרים ולחוץ דחוצה לארץ היא: **פשיטא מרובין ונתמעטו.** כגון שהורו ב"ד ועשו רוב קהל על פיהם דנתחייבו להביא פר ולא הספיקו להביא פר עד שנתמעטו שמתו מקצתן היינו פלוגתא דר' שמעון ורבנן דתנן (לקמן י.) חטא כהן משוח ונשיא עד שלא נתמנו דהיו חייבים להביא כשבה או שעירה ולא הספיקו להביא עד שנתמנו הרי הן כהדיוטות ונחייבם להביא כשבה או שעירה כבתחלה הכא נמי חייבין פר כבתחלה רבי שמעון אומר וכו' הכא נמי אם נודע להם עד שלא נתמעטו חייבין להביא פר אבל אם נודע להן משנתמעטו פטורין: **מועטין ונתרבו מאי.** כגון שהורו בית דין ועשו מיעוט קהל על פיהם דיחיד שעשה בהוראת בית דין פטור ומתו מקצתן של רוב קהל ונתרבו אלו ולאחר שנתרבו נודע להם שחטאו דהני מועטין ונתרבו לא דמי ממש לחטאו עד שלא נתמנו דמועטין כי חטאו בהוראה לאו בני קרבן נינהו דיחיד שעשה בהוראת בית דין פטור אבל כי חטאו כהן משיח ונשיא עד שלא נתמנו נעשו בני קרבן ומחייבי לאתויי כשבה או שעירה אבל מרובין ונתמעטו דמי ממש לחטאו עד שלא נתמנו דהא מרובין כי חטאו בני קרבן נינהו ואמטו להכי קאמר במרובין ונתמעטו דהוי פלוגתא דר"ש ורבנן אבל במועטין ונתרבו איבעיא לן אי דמי לפלוגתא דר' שמעון ורבנן אי לא מי אמרי' ר"ש דבתר ידיעה אזיל דאמר אם נודע להם עד שלא נתמנו חייבין כבתחלה הכא נמי מחייב דכי אתידע להו בחיובא אתידע להו דכי נתרבו אתידע להו ומביאין פר ורבנן דבתר חטאה אזלי דאמרי הרי אלו כהדיוטות הואיל וחטאו כי לא נתמנו הכא נמי אזלי בתר חטאה וכי חטאו אכתי מועטין היו ופטורין דיחיד שעשה בהוראת בית דין פטור: **ותסברא איסור דשמעת ליה לר"ש דאזיל אף בתר ידיעה.** דאמר אם נודע להם עד שלא נתמנו חייבין היכא דהוי ידיעה וחטאה בחיוב: **כי השתא.** דלהוי כי חטאו משנתמנו דלייתי פר ואמאי קתני משנתמנו פטורין אלא מדקתני פטור ש"מ דר"ש חטאה וידיעה בעי בחיובא ומועטין ונתרבו לדברי הכל פטורין דכי חטאו בפטור חטאו דיחיד שעשה בהוראת בית דין פטור: **או דלמא כיון.** דחלב שם אחד הוא דבין חלב המכסה את הקרב ובין חלב המכסה את הדקין שם אחד הוא שחלב סתם איקרו: **כיון דתרי איסורי נינהו.** דחלב אינו שוה בכל דחלב חיה מותר: **או דלמא כיון.** דאילו צבור אכלי האי חלב והאי דם שלא בהוראה בשגגת מעשה מייתו כל חד וחד אי בעו כשבה מייתו אי בעו שעירה מייתו דמצי אשווי קרבנם השתא נמי כי עשו בהוראה מצטרפי: **ומיעוט בכרת בעבודת כוכבים.** קרבנם שעירה ולא כשבה:

או

תוספות

אית ספרים דגרסי דתנן ר' יהודה אומר י"ב שבטים שחטאו מביאין י"ב פרים וכן נראה דהכי תנן ברישא דמתני' ובתר הכי תני ז' שבטים כו' ולא שביק רישא דמתניתין למנקט סיפא: **ר"מ סבר יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור.** תימה מאי דוחקי' לכך דלמא ר"מ ס"ל דדוקא יחיד שעשה חייב אבל שנים ושלשה שעשו פטורים ולית ליה ברייתא דועדיין אני אומר כו' דבלא"ה לית ליה דברייתא אית לה יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב ור"מ אית ליה דפטור ומיהו כיון דלא מצינו תנא דמחלק בין א' לשנים דחיק למימר הכי: **קהל גדול מלבוא חמת.** אע"ג דד"ת מדברי קבלה לא ילפינן הא הוי גילוי מילתא בעלמא: **מועטין ונתרבו מאי.** פרש"י (בעלמא) [בעיין] דהני לאו בני קרבן כמו משיח ונשיא אבל מרובין ונתמעטו כבר הוו בני קרבן. ולא נהירא דלפי' מרובין ונתמעטו כי נתמעטו לאו בני קרבן נינהו אם לא דבתר חטאה אזלינן אבל התם תרוייהו בני קרבן נינהו אלא מש"ה מבעיא ליה במועטין ונתרבו דאיכא למימר דלפי' ר"ש מודה דפטור כדפי' ואזיל: **הורו ב"ד שחלב המכסה את הקרב כו'.** תימה דאמרי' לקמן (ד.) אין ב"ד חייבין עד שיורו בדבר שאין הצדוקין מודין וכשלמא חלב שעל הדקין דאתי מריבוי' (חולין מט) ניחא דאין הצדוקין מודין בו אלא חלב המכסה את הקרב וכן דם מאי איכא למימר מיהו לפי התוספ' דמכילתין ניחא דתנא לקיים מצות חייבין כיצד יש חלב ודם בתורה אבל אין חייבין אלא על הקרב לשלמים. ואע"ג דדם חיה נאסר. שמא הצדוקים אומרים דגם הוא קרב: **וחזרו והורו שדם מותר.** הא דקתני כה"ג דמשמע דוקא משום שידעו בינתים שטעו בחלב דהא אפי' לא ידעו נמי מצי למבעי כדקאמר משום דשני מינים הם דם שוה בכל ולא חלב אלא נקטי' אגב אחריני. והא דלא פסיק מההוא דלעיל עד שיהיו כולן בשגגה אחת. דהכא כיון דתליא בב"ד הוי שגגה אחת: **והורו שעבודת כוכבים מותרת.** ל"ע מה יביאו כיון שאין קרבנותיהן שוין אם יביאו קרבן עבודת כוכבים וגם דחלב או לא וגם ל"ע אי דוקא מיבעיא דמעיקרא הוי מיעוט וכן בסוף אבל אי הוי רובו בסוף לא איצטרכי למיעוטא שיתכפר בפר דההוא מיעוטא. א"ד ל"ש אבל הא ודאי אי הוי מתחלה רובא ולבסוף מיעוטא אין מיעוט מצטרף לרובא כיון שכבר נתחייבו רובא בקרבן: **אלא כי תיבעי לך כו'.** ל"ע אי הוי מצי למבעיא נמי למ"ד ב"ד מייתי אם מתו מיעוט צבור הראשונים ולא נודע כי אם אל אלו החיים מי אמרי' ב"ד [חייבי'] דמ"מ הם הורו שלא כדת או לא והא דנקיט מת ב"ד ולא נקיט הורו ב"ד אחר דלא אפשר כי אם בסנהדרי גדולה:

מסורת הש"ס

א) לקמן ה., ב) [שם], ג) [עירובין סג. וש"נ], ד) [לקמן ה:], ה) [שם ע"ש תוספתא פ"א], ו) גי' ב"ש, ז) [לפמ"ש רש"י ד"ה או דלמא וכו' מיהו לגרסתו הקרב], ח) רש"א, ט) [ויקרא ד], כ) ועי' רש"א, ל) [ועי' גליון הש"ס לרע"א], מ) [הוריות פ"א ה"א], נ) [דף ה.],

תורה אור השלם

1. צַו אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו לֵאמֹר זֹאת תּוֹרַת הָעֹלָה הִוא הָעֹלָה עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה עַד הַבֹּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ: ויקרא ו ב

2. וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה בָעֵת הַהִיא אֶת הֶחָג וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ קָהָל גָּדוֹל מִלְּבוֹא חֲמָת עַד נַחַל מִצְרַיִם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֵינוּ שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם: מלכים א ח סה

מוסף רש"י

זאת תורת העולה היא. זאת היא העולה הרי אלו ג' מיעוטין, לפי שבא המקרא הזה ללמדנו על הפסולין שאם עלו למזבח דלא ירדו, דלפיכך מיעט בלשון תורה ... על מוקדה על המזבח כל הלילה, משעלה על מוקדה תהא שם כל הלילה, לפיכך מיעט לך כו ג' מיעוטין למעט ג' פסולין (זבחים כז:) וכתב רחמנא זאת ... הרי תלתא פסולי (זבחים פד:)

תוספות הרא"ש

מעשה יהו פטורים שהרי ב"ד מביאין פר בהוראה והם פטורים ת"ל מעם הארץ ואפי' רובו דמחייבי בשגגת מעשה. ומתוך זה משמע דמעוטא בשגגת מעשה פשיטא לן דמחייבי משום דאין ב"ד מביאין עליהן והם עצמם חייבים ליחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב וכי היכי דמחייבי בהוראה' ה"נ מחייבי בשגגת מעשה ...

עין משפט נר מצוה

יג א מיי' פי"ב מהל' שגגות הל' א סמג עשין רז:
יד ב מיי' שם פי"ג הל' ג סמג שם:
טו ג מיי' שם הל' ג ופי"ב הל' א:
טז ד ה מיי' שם פי"ג הלכה ב סמג שם:
יז ו מיי' שם הל' ג סמג שם:
יח ז מיי' שם הלכה ז ועי' בהשגות ובכ"מ:

רבינו חננאל

נתחלף לו חלב בשומן ואכלו דשגגתו אינה בדבר שהזהיר על פיהן. דשומן מעיקרא שרי וקאי. מלתא דפשיטא ליה לרבא מבעיא ליה לרמי בר חמא דבעי הורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף חלב בשומן ואכלו מהו. פי' לדעת האי תנא: אמר רבא ת"ש דתנן הלך היחיד ועשה שוגג על פיהם. שוגג על פיהם למה לי. לאו לאתויי הורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו דפטור ודחינן דלמא הכי קאמר שוגג על פיהם הוא דפטור אבל נתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב ...

תוספות הרא"ש (המשך)

רוב השבטים: פשיטא מרובים ונמעטו פלוגתא ר"ש ורבנן דתנן חטאו עד שלא נתמנו ונתמנו הרי הם כהדיוטות ...

תוספות הרא"ש (בתחתית הדף)

נשתנו מחיוב לחיוב פטור כ"ש מפטור (לפטור) [לחיוב] ופי' דקאמר מועטין ונתרבו מאי ידע להך ...
להו לרבנן דבי רב הוא דקאמר וכשטעו לומר בהא נמי פליגי אמר להם האמת ותסברא איסור שמעת ...
דחטא וידיעה בחד חיובא קא בעי ולכך פטור כי נודע להם משנתמנו דאי בידיעה לחוד סגי ליה ...
שעיר אלא ודאי תרווייהו בעי' הלכך מודה ר"ש דפטור וכ"ש לרבנן דאזלי בתר מעיקרא דפטור ...
שעירה אי סברי כר' יהודה דפטור יחיד שעשה בהוראת ב"ד ואי סברי כרבנן דמחייבי יחיד שעשה ...
במועטין ונתרבו דלרבנן דאזלי בתר מעיקרא מייתי כשבה או שעירה כדין מועטין ולר"ש פטרי אף אם ...
[illegible]

נא כדקתני תנא מעיקרא בהדיא אין לי אלא אחד שעשה שנים שעשאו או ג' שעשאו יכול יהו פטורים ת"ל ...
צבור לן דמיעוט בשגגת מעשה לאו ממיעוט בהוראה קמא ליה לתנא אלא מקרא בהדיא הוא דקמא ליה והאי ...
אני אומר מיעוט הקהל שחטאו בשגגת מעשה חייבין שאין [ב"ד] מביאין על ידיהם פר בהוראה לאו למימר ...
נא אלא משום דכיון דנפקי ליה לתנא מרובים דחייבים בשגגת מעשה גרידתא מקרא בהדיא כדקתני ת"ל מעם ...
בים קא בעי למידק השתא אהני מרובין דאתרבי לחיובי מקרא אי במיעוט הקהל בלחוד או אפילו ברוב הקהל ...
אני אומר אע"פ שריבה הכתוב מרובים לחיובא עדיין אני אומר שלא ריבה הכתוב מרובים [אלא] בזמן שהם ...
[illegible]

או דלמא [ידיעה] דההוא ב"ד דהורו בעינן תיקו אמר רבי יונתן מאה שישבו להורות אין חייבין עד שיורו כולן שנאמר [1] ואם כל עדת ישראל ישגו ב)עד שישגו כולן א)[עד שתפשוט הוראה בכל עדת ישראל] אמר רב הונא בריה דרב הושעיא הכי נמי מסתברא דבכל התורה כולה קיי"ל ב)רובו ככולו והכא כתי' כל ג)העדה הואיל וכך אפילו הן מאה [תנן] הורו ב"ד וידע אחד מהן שטעו או תלמיד וראוי להוראה והלך ועשה על פיהם בין שעשו ועשה עמהן ובין שעשו ועשה אחריהן ובין שלא עשו ועשה ה"ז חייב מפני שלא תלה בב"ד האי הוא דחייב הא אחר פטור ואמאי הא לא נגמרה הוראה הכא במאי עסקינן ג)כגון שהרכין ההוא אחד מהן בראשו ת"ש ד)הורו ב"ד וידע אחד מהן שטעו ד)ואמר להן טועין אתם הרי אלו פטורים טעמא דאמר להן טועין אתם דפטורים ה)הא שתיק מישתק חייבין וגמר לה הוראה ואמאי והא לא הורו כולן אמרי ה"נ כגון שהרכין בראשו מתיב רב משרשיא סמכו רבותינו על דברי רשב"ג ועל דברי ר"א בר' צדוק שהיו אומרים ה)אין גוזרין גזירה על הצבור אלא א"כ רוב הצבור יכולין לעמוד בה ואמר רב אדא בר אבא מאי קרא [2] במארה אתם נארים ואותי אתם קובעים הגוי כולו והא הכא דכתי' הגוי כולו ורובא ככולא דמי תיובתא דר' (יוחנן) [יונתן] תיובתא ואלא מאי כל עדת דקאמר רחמנא ה"ק אי איכא כולם הויא הוראה ואי לא לא הויא הוראה ו)אמר רבי יהושע ו) שושבין בדין קולר תלוי בצואר כולן פשיטא הא קמ"ל דאפילו תלמיד בפני רבו ז)רב הונא כי הוה נפיק לבי דינא מייתי עשרה תנאי דבי רב לקמיה ח) כי היכי דנימטיין שיבא מכשורא רב אשי כי הוו מייתי טרפתא לקמיה מייתי עשרה טבחי ממתא מחסיא ומותיב קמיה אמר כי היכא דנימטיין שיבא מכשורא: **מתני'** הורו ב"ד וידעו שטעו וחזרו בהן בין שהביאו כפרתן ובין שלא הביאו כפרתן והלך ועשה על פיהן ר' שמעון פוטר ור' אלעזר אומר ספק איזהו ספק ישב לו בתוך ביתו חייב הלך לו למדינת הים פטור אמר רבי עקיבא מודה אני בזה שהוא קרוב לפטור מן החובה אמר לו בן עזאי מאי שנא זה מן היושב בביתו ישהיושב בביתו אפשר היה לו ששמע וזה לא היה לו אפשר שישמע ט)הורו ב"ד לעקור את כל הגוף י)אמרו אין נדה בתורה אין שבת בתורה אין עבודת כוכבים בתורה הרי אלו פטורין כ)הורו לבטל מקצת ולקיים מקצת הרי אלו חייבין ל)כיצד אמרו יש נדה בתורה אבל הבא על שומרת יום כנגד יום פטור יש שבת בתורה אבל המוציא מרה"י לרה"ר פטור יש עבודת כוכבי' בתור' אבל המשתחוה פטור הרי אלו חייבין שנא' [1] ונעלם דבר דבר ולא כל הגוף: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב מ"ט דר"ש הואיל וברשות ב"ד הוא עושה איכא דאמרי אמר רב יהודה אמר רב אומר היה ר"ש כל הוראה שיצאה ברוב צבור יחיד העושה אותה פטור לפי שלא ניתנה הוראה אלא להבחין בין שוגג למזיד ט)מיתיבי פר העלם דבר של צבור ושעירי עבודת כוכבים נ)בתחילה גובין עליהן דברי ר"ש ר' יהודה אומר מתרומת הלשכה הן באין אמאי כיון דגבי להו הוי ליה הודע איבעית אימא כגון שגבו סתם ואב"א כגון דלא הוה ליה במתא ואיבעית אימא רב כאידך תנא סבר דתניא איפכא בתחילה גובין להן דברי רבי יהודה ר"ש אומר מתרומת הלשכה הן באין תני ר"מ מחייב ור"ש פוטר ר"א אומר ס)ספק משום סומכוס אמרו תלוי אמר ר' יוחנן אשם ע)תלוי איכא בינייהו א"ר זירא משל דר"א למה הדבר דומה לאדם שאכל ספק חלב ספק שומן ונודע לו ע)שמביא אשם ולא

רש"י

ו) **או לא בעינן הכא בית דין דהורו להם מעיקרא דתהוי להו ידיעה.** כלומר לא בעינן דתהוי להו ידיעה לב"ד קמא ומצטרפי: **עד שתפשוט הוראה בכל עדת ישראל.** דהיינו אותן שישבו להורות: **כגון שהרכין הכא אחד מהם.** או תלמיד בראשו דנראה כהודה לדבריהם ונגמרה הוראה: **במארה אתם נארים וגו'.** כגון שהגוי כולו דיכולין לקבלה: הכי משמע אי איכא גוי כולו וקא עבר עליה האי גזרה אותי אתם קובעים והכי כתוב בספרים במס' עבודת כוכבים בפ' אין מעמידין [לו:]: **אי איכא לכולהו.** סנהדרין של שבעים וא': **הויא הוראה.** אע"פ שלא הורו כל אותן שישבו להורות: **שיבא.** אופתא: **מתני' הורו ב"ד.** ועשו רוב צבור על פיהם: **וידעו שטעו וחזרו.** מהוראתן: **בין שהביאו כפרתן ובין שלא הביאו כפרתן.** ולאחר שידעו שטעו הלך היחיד ועשה על פיהם דזה אין מצטרף עם רוב הצבור לפי שלאחר שנודע להם עשה זה: **ר' שמעון פוטר.** לפי שברשות ב"ד הוא עושה שזה עדיין לא היה יודע שידעו שטעו וחזרו בהן והוי תולה בב"ד הלכך פטור: **ר' אלעזר אומר ספק.** כלומר ספק אי כתולה בב"ד אי כתולה בעצמו דמי ומביאין אשם תלוי: **ואיזה הוא הספק.** כלומר אמאי הוא חייב אשם תלוי: **ישב לו בביתו חייב.** אשם תלוי: **שהוא קרוב לפטור.** דהוי ודאי תולה בב"ד שלא ידע חזרתן הואיל והלך לו למדינת הים: **אמר לו בן עזאי מאי שנא זה.** שהלך למדינת הים מן היושב בביתו: **אמר לו ר' עקיבא לפי שהיושב בביתו אפשר שישמע.** שב"ד חזרו בהן והוי קרוב לתולה בעצמו ולפיכך חייב להביא אשם תלוי וזה שהלך למדינת הים לא היה יכול לשמוע והוי תולה בבית דין ממש הלכך פטור: **גמ' כל הוראה שיצאה ברוב צבור.** אע"פ שב"ד חזרו בהן יחיד העושה אותה פטור: **לפי שלא ניתנה הוראה אלא להבחין בין שוגג למזיד.** להודיע שהעושה על פיהם שוגג הוא ולא מזיד הוא וזה על פי הוראה הוא עושה לפיכך שוגג הוא ויחיד שעשה בהוראת בית דין פטור. [פ"א] לא ניתנה הוראה לפטור יחיד התולה בה אלא להכיר לבין עושה בשגגת עצמו לעושה מזיד וברשות בית דין וזה הרי אומר לנו שלא ידע שחזרו ומזיד עשה על פיהם ולא על שגגת עצמו ויחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור: **מיתיבי פר העלם דבר של צבור.** כגון שהורו ב"ד בעבודת כוכבים ועשו צבור על פיהם וידעו שטעו וחזרו בהן וצריכין מעות כדי ליקח פר ושעירי עבודת כוכבים של צבור: **בתחלה גובין להם.** שגזברין גובין מכל אחד מישראל מעות לקנות מהם פר ושעירי עבודת כוכבים לצורך קרבן דברי ר"ש: **ואמאי.** קאמר רבי שמעון דפטור דברשות ב"ד הוא עושה הא כיון דאגבי להו מעות לצורך פר העלם דבר של צבור הוה מתידע ליה שהבית דין טעו וחזרו מהוראתן ואמאי הוי תולה בב"ד: **איבעית אימא שגבו ממנו סתם.** שלא הודיעוהו לצורך מה הן גובין: **ואיבעית אימא דלא הוי במתא.** כי גבו להו ולאחר גבייה הוא דעשה על פיהם: **ר"ש אומר מתרומת הלשכה הם באים.** דלא הוי מפרסמא הלכך כי עשה על פיהם הוי תולה בבית דין הלכך פטר ר' שמעון ותנא דמתניתין הכי סבירא ליה אליבא דרבי שמעון דמתרומת הלשכה הן באין: **תניא ר"מ מחייב.** דתולה בעצמו הוי: **ורבי שמעון פוטר.** דתולה בב"ד הוי: **רבי אלעזר אומר ספק.** מביא אשם תלוי: **איכא בינייהו.** בין ר' אלעזר לסומכוס לסומכוס אינו מביא אשם תלוי דהכי קאמר סומכוס מעשה שלו תלוי הוא וליכא למימר שמא תולה בעצמו הוה כ) דלא הוי בר חיוב מעליא דהיכא דהוי לפניו חתיכה אחת ספק של חלב ספק של שומן ואכלו בדין הוא דמביא אשם תלוי משום דאיכא למימר שמא חלב ממש אכל דהוי בר חיוב מעליא אבל הכא ליכא למימר שמא תולה בעצמו ממש הוא שהרי על פי הוראה הוא עושה הלכך מעשה שלו תלוי הוא דלד חיוב שלו תלוי הוא דלא הוי לד חיוב מעליא הלכך אינו מביא אשם תלוי: **לאדם שאכל ספק חלב ספק שומן.** והרי סבור ששומן הוא ונודע לו שספק הוא שמביא אשם תלוי משום דשמא חלב ממש אכל הכא נמי איכא למימר שמא תולה בעצמו ממש הוא:

ולא

תוספות

כל הוראה שיצתה ברוב צבור. למעוטי דאם חטאו חצי צבור ועשה גם הוא חייבין: **שעירי עבודת כוכבים.** משום הכי נקיט לשון רבים דאיכא טובא שעירים שעירי ראש חודש ושעירי רגלים שהן מרובים. ולאידי דקאמר התם שעירים נקיט נמי הכא אע"ג דליכא [אלא] אחד כמו פר העלם: **משל דרבי אליעזר בו'.** תימה דהתם בספק אכל ספק לו ולכולי עלמא אבל הכא לו אין ספק. וכן בסומכוס. מיהו יש לומר דבהא תרוייהו שוין דספק הוי:

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פי"ג מהל' שגגות הל' ד סמג עשין רז:
כ ב ג ד ה מיי' שם הלכה א סמג שם:
כא ו מיי' פ"ג מהל' ממרים הלכה ה סמג עשין קיא:
כב ז ח מיי' פי"ד מהל' שגגות הלכה ה סמג עשין רז:
כג ט מיי' שם הלכה א ופי"ב הלכה ב סמג שם:
כד י מיי' שם פי"ג הלכה ג:
כה כ מיי' שם ופי"ב שם הל' ב סמג שם:
כו ל מיי' פי"ד שם הל' ב סמג שם:
כז מ מיי' פ"ד מהל' שקלים הל' ב:
כח נ ס מיי' פי"ד מהל' שגגות הל' ב סמג עשין רז ותוספ' אשם תלוי:
כט ע מיי' שם פ"א הלכה ב:

רבינו חננאל

ממה שהורוהו והיה חוזר שב מידיעתו קרבן ביה: אמר רבא אע"ג דסבר כב דהיכא דהורו ב"ד דחלב מותר ונתחלף לא' חלב בשומן ואכלו דפטור מודה שאם אכלו חצי הקהל באותה הוראה דלא מייתי ב"ד פר אלא כל אחד מייתי כשבה או שעירה. שאין זה שנתחלף לו חלב בשומן משלים לרוב הצבור לאתויי פר אלא ודאי לא מצטרף מ"ט דאמר קרא לשגגה. פי' דכתיב בפרשת שלח לך והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה עד שיהיו כולם בשגגה אחת (ופי') [ופר] ולפני' מעיני. וקיי"ל לסבריה דתנא דמתני' כר' יוחנן דאע"ג דאינה משנה (מאי הוא) [מיהו] שקלו וטרו לשמעתיה: איבעיא להו שעשו ועשה עמהן בין שעשו ועשה אחריהן בין שלא עשו ועשה פטור מפני שתלה בב"ד. ואקשינן למה לי למיתנא כל הני פי' ליתני שלא עשו ועשה. והנך תרי בבי ליתו בק"ו ופרקינן לא זו אף זו קתני. פי' לא זו שעשו ועשה עמהן דאיכא למימר משום דעבד בהדייהו והנך פטור אם עשו ועשה אחריהן פטור ולא זו שעשו ועשה אחריהן דעשו ב"ד בעלמא. אף זו אם לא עשו ב"ד כלל ועשה פטור. ואקשינן אי הכי סיפא דקתני הורו ב"ד וידע אחד מהן שטעו או תלמיד שראוי להוראה והלך ועשה על פיהן בין שעשו ועשה עמהן בין שעשו ועשה אחריהן בין שלא עשו ועשה הרי זה חייב. ליתני בין שלא עשו ועשה. אמר רבא איצטריך דאי תנא אחד מהן הוה אמינא הני מילי מהן דגמיר וסביר אבל גמיר ולא סביר לא תנא ראוי להוראה. א"ל אביי והא להוראה דגמיר וסביר הוא ממש דמאן דלא סביר לא חזי להוראה. א"ל אנא הכי קאמינא אי מאחד מהן הוה אמינא הני מילי דגמירי וסבירי אבל גמיר ולא סביר לא תנא ראוי להוראה דמשמע יתירה. פי' ראוי לא סביר ולא גמיר. הא דתנן ראוי להוראה כגון שמעון בן עזאי כגון שמעון מאן אמר רבא כגון שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא הדן לפני חכמים

מסורת הש"ס

א) רש"א, ב) [נזיר מב. חולין ע. נדה כט.], ג) [צ"ל עדה], ד) לקמן ד:, ה) ע"ז לו. ב"ב ס: [ב"ק עט:], ו) סנהדרין ז: [שם איתא א"ר יהושע בן לוי], ז) [שם ע"ש], ח) אמר. יעב"ץ, ט) [מנחות נב.], י) עי' רש"א, כ) נ"א הלכך לא הוי בר חיוב מעליא דבשלמא היכא כו' כך הגי' בקרבן אהרן וכצ"ל,

תורה אור השלם

1. וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְנֶעְלַם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל וְעָשׂוּ אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יי אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁמוּ: ויקרא ד יג
2. בַּמְּאֵרָה אַתֶּם נֵאָרִים וְאֹתִי אַתֶּם קֹבְעִים הַגּוֹי כֻּלּוֹ: מלאכי ג ט

מוסף רש"י

במארה אתם נארים. אתם מקבלים עליכם גזירה במארה ובקללה ונאסר עליכם, ואח"כ אותי אתם קובעים, גוזלים, שאתם נהגים טוב מן הארורים (ע"ז לו:) קבלתם עליכם בגזירת ארור להביא המעשר אל בית האוצר, כדכתיב במלאכי הביאו את כל המעשר וגו' ואעפ"כ ואותי אתם קובעים, אתם גוזלים את המעשר ואת התרומה כדכתיב התם ואמרתם במה קבענוך המעשר והתרומה (רשב"ם ב"ב ס:). **הגוי כולו.** כלומר וכל הקהל כולו קיבלו את הגזירה וסתמא אם לא היו כולן יכולין לעמוד בה לא היו מסכימין ורובן ככולן, אלמא לא חשיבא גזירה אא"כ רובן יכולין לעמוד בה (שם). **קולר תלוי.** עונשה של הטייה (סנהדרין ז:). **תלמיד בפני רבו.** ובא דין לפני רבו והוא לא נזקק לדבר, נענש אם שתק והוא מבין ברבו שטעה (שם). **דנימטיין שיבא מכשורא.** שיגיעונו נסורת קטנה מן הקורה, כלומר שאם נטעה ישתלם העונש בין כולנו ויקלו ממני. שיבא, נסורת, כמו (הושע ח) כי שבבים יהיה עגל שומרון, ומתרגמינן לנסרי לוחיין (שם).

תוספות הרא"ש

ת"ש הורו ב"ד וידע א' מהם שטעו ואמר להם טועים אתם פטור הא שתיק חייב (דהיינו) [ה"נ] שתיק וכרכש ברישא אבל אי (לא) שתק ולא כרכיש ברישא פטור. תימה אמאי קתני ואמר להם טועים אתם פטור. ליתני רבותא טפי ונידע לאחד מהם שטעו ושתק פטורים וי"ל משום דלא ליתי למטעי ולמימר דכל שתיק פטור אפי' כרכיש ברישא: מתני' הורו ב"ד וידעו שטעו וכו' עד ר"ש פוטר ורבי אלעזר אומר ספק. ע"כ ר' אלעזר גרסינן דהוא בר פלוגתא דר"ש ובגמ' נמי נחלקו בברייתא ר"ש ור"מ ורבי אלעזר וסומכוס ותימה היכי קתני אמר ר' עקיבא מודה אני בזה וכי ר"ע על דברי תלמידו אמר מודה אני בזה: תני ר"ש פוטר ור' מאיר מחייב דלא חשיב ליה יחיד תולה בב"ד דהוה ליה לשיולי: אמר ר' יוחנן אשם תלוי איכא בינייהו רבי אלעזר אומר ספק. פי' דין אוכל ספק חלב אית לי' משום דמספקא לן אי הוה תולה בב"ד כיון דלא נודע לו או לא הו"ל כתולה בב"ד משום דה"ל לשיולי הלכך מביא אשם תלוי כאוכל ספק חלב משום דפשע דמצי לשיולי עליה אי חלב הוא או שומן הוא ולכך חייבתו תורה להביא אשם תלוי להגין עליו עד שיודע לו ויביא חטאת הכי [נמי] פשע דמצי לשיולי אם חזרו בהם בית דין הלכך מביא אשם תלוי להגין עליו לעולם.

כדגרסינן בסוף פ"א דסנהדרין א"ל [אביי] כי היכי דאמרת שידע שטעו ועשה אמאי חייב קרבן והא מזיד הוא ואין קרבן במזיד [illegible]

א) נראה דצ"ל [illegible]

ולא מבעיא למ"ד צבור מייתי דמפרסמא מלתא אלא אפילו למ"ד א"ב"ד מביאין דלא מפרסמא מלתא אי הוה שאיל הוו אמרין ליה אמר ר' יוסי בר אבין ואיתימא רבי יוסי בר זבידא משל דסומכוס למה הדבר דומה לאדם שהביא כפרתו בין השמשות שפק מבעו"י נתכפר לו ספק משחשכה נתכפר לו שאין מביא אשם תלוי ולא מבעיא למ"ד ב"ד מביאין דלא אפרסמא מלתא אלא אפילו למ"ד צבור מביאין דמפרסמא מלתא והוו אמרינן ליה דהכא [6]בספק מבעוד יום ספק משחשכה אי שאיל לא אשכח אינש דמשייליה: אמר לו בן עזאי מאי שנא מן היושב כו': שפיר קאמר ליה ר"ע לבן עזאי אמר רבא החזיק בדרך איכא בינייהו לבן עזאי חייב דהא בביתיה איתיה לר"ע [2]פטור דהא החזיק בדרך: הורו לו ב"ד לעקור את כל הגוף: ת"ר [3] ונעלם דבר ולא שיעקר המצוה כולה כיצד [4]אמרו אין נדה בתורה אין שבת בתורה אין עבודת כוכבים בתורה יכול יהו חייבין ת"ל ונעלם דבר ולא שתתעלם מצוה כולה הרי אלו פטורין אבל אמרו יש נדה בתורה אבל הבא על שומרת יום כנגד יום פטור יש שבת בתורה אבל המוציא מרשות היחיד לרשות הרבים פטור יש עבודת כוכבים בתורה אבל המשתחוה פטור יכול יהו פטורין תלמוד לומר ונעלם דבר ולא כל הגוף אמר מר יכול יהו פטורין ואי בקיום מקצת וביטול מקצת פטורין ובעקירת כל הגוף פטורין במאי חייבין תנא הכי קא קשיא ליה אימא דבר כולה מילתא משמע ת"ל ונעלם דבר מאי משמע אמר עולא קרי ביה ונעלם מדבר חזקיה אמר אמר קרא [1]ועשו אחת מכל מצות מכל מצות ולא כל מצות מצות תרתי משמע אמר ר"נ בר יצחק מצות כתי' רב אשי אמר [5]יליף דבר דבר מזקן ממרא הכתיב ביה בזקן ממרא [2]כי יפלא ממך דבר לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל מה ממרא מן הדבר ולא כל דבר אף בהוראה דבר ולא כל הגוף אמר רב יהודה אמר שמואל אין ב"ד חייבין עד שיורו [7]בדבר שאין הצדוקין מודין בו אבל בדבר שהצדוקין מודין בו פטורין מאי טעמא זיל קרי בי רב הוא תנן יש כוכבים דהוי ביטול מקצת וקיום מקצת לו מכל מצות נדה דהוי ביטול מקצת וקיום מקצת ולא כל מצות השבת דהוי עוקר כל הגוף ולא כל מצות נדה ודעבודת כוכבים דעוקר כל הגוף: **מצות תרתי משמע.** כלומר מצות טובא משמע כגון נדה שבת ועבודת כוכבים דהכי משמע ועשה אחת מכל מצות ה' דעבד חד מהני לו שבת לו עבודת כוכבים לו נדה ולעולם בעוקר כל הגוף קא מיירי: **אמר ר"נ בר יצחק מצות כתי.** בחד וי"ו דחדא מצוה משמע דהכי משמע ועשה אחת מכל מצות דשבת לו אחת מכל מצות לעבודת כוכבים לו אחת מכל מצות דנדה דהוי מקיים מקצת דשבת ומבטל מקצת והוא הדין לעבודת כוכבים והוא הדין לנדה והוא הדין לשאר מצות דקיום מקצת ובטול מקצת חייב ועוקר כל הגוף פטור: **מה זקן ממרא מן הדבר ולא כל דבר.** דהא כתי' מן הדבר ותנן בגלוי הן המגקין (סנהדרין דף פח:) האומר אין תפילין לעבור על דברי תורה פטור ממש טועות להוסיף על דברי סופרים חייב דהיינו מן הדבר ולא כל דבר: **אין כ"ד חייבין.** דלא הוי הוראה מעלייא עד שיורו להתיר בדבר שאין הצדוקין מודין שיהא אסור שהורו להיתר בדבר איסור שאין כתוב בתורה בהדיא: **זיל קרי כי רב הוא.** דכיון דאפשר לו לגמוד ולידע לא הוי שוגג מעליא וקריב למזיד הוי: **אחד לאחד.** היינו יום כנגד יום: **דאמרי כדרכה אסירא.** גמר ביאה ושלא כדרכה אסיא: **והא.** שלא כדרכה נמי כתיב משכבי אשה [2] שני משכבות אחד כדרכה ואחד שלא כדרכה: **דאמרי כדרכה אסירא אפי' הערלה.** דהא דכתיב את מקורה הערה [3] בכדרכה: **אי הכי.** מאי איריא דקתני שהורו בשומרת יום כנגד יום אפילו נדה נמי כי האי גוונא קיום מקצת וביטול מקצת הוא והוי בדבר שאין הצדוקין מודין בו: **אלא לעולם בכדרכה.** דלאמרי בשומרת יום הערלה אסיא אפילו בכדרכה וגמר ביאה הוא דאסיר ודקאמרת הא הערלה כתיב דאמרי הערלה באשה נדה הוא דכתי' ולא בשומרת יום הלכך לא מתוקמא אלא בשומרת יום והוי בדבר שאין הצדוקין מודין בה: **ואי בעיים אימא.** דקאמרת שומרת יום הא כתיבא הא לא קשיא דכי קתני כגון דאמרי זבה לא הוה אלא [היכא דחזיא] ביממא דלכתי' כל ימי זובה [4] אבל היכא דחזיא בלילא ביממא הוא דאיכא [5] אבל היכא דחזיא בלילא ביממא הוא דאיכא [6] לא תוציאו משא מבתיכם [דאמרי הוצאה הוא דאסור הכנסה מותר ואיבעית אימא] [7]דאמרי הוצאה [8] (והכנסה) הוא דאסירא מושיט וזורק שרי תנן יש עבודת כוכבים בתורה אבל המשתחוה פטור ואמאי המשתחוה הא כתיבא [7]לא תשתחוה לאל אחר דאמרי כי אסירא השתחויה כדרכה אבל שלא כדרכה שריא ואיב"א דאמרי השתחויה גופה כדרכה הוא דאסיר [7]דאית בה פשוט ידים ורגלים הא השתחויה דלית בה פשוט ידים ורגלים שריא

בעי

ולא מיבעיא למ"ד צבור מייתי דמפרסמא מלתא אלא אפילו למ"ד א"ב"ד מביאין דלא מפרסמא מלתא אי הוה שאיל הוו אמרין ליה אמר ר' יוסי בר אבין ואיתימא רבי יוסי בר זבידא משל דסומכוס למה הדבר דומה לאדם שהביא כפרתו בין השמשות שפק מבעו"י נתכפר לו ספק משחשכה נתכפר לו שאין מביא אשם תלוי ולא מבעיא למ"ד ב"ד מביאין דלא אפרסמא מלתא אלא אפילו למ"ד צבור מביאין דמפרסמא מלתא והוו אמרינן ליה דהכא [6]בספק מבעוד יום ספק משחשכה אי שאיל לא אשכח אינש דמשייליה: אמר לו בן עזאי מאי שנא מן היושב כו': שפיר קאמר ליה ר"ע לבן עזאי אמר רבא החזיק בדרך איכא בינייהו לבן עזאי חייב דהא בביתיה איתיה לר"ע [2]פטור דהא החזיק בדרך: הורו לו ב"ד לעקור את כל הגוף: ת"ר [3] ונעלם דבר ולא שיעקר המצוה כולה כיצד [4]אמרו אין נדה בתורה אין שבת בתורה אין עבודת כוכבים בתורה יכול יהו חייבין ת"ל ונעלם דבר ולא שתתעלם מצוה כולה הרי אלו פטורין אבל אמרו יש נדה בתורה אבל הבא על שומרת יום כנגד יום פטור יש שבת בתורה אבל המוציא מרשות היחיד לרשות הרבים פטור יש עבודת כוכבים בתורה אבל המשתחוה פטור יכול יהו פטורין תלמוד לומר ונעלם דבר ולא כל הגוף אמר מר יכול יהו פטורין ואי בקיום מקצת וביטול מקצת פטורין ובעקירת כל הגוף פטורין במאי חייבין תנא הכי קא קשיא ליה אימא דבר כולה מילתא משמע ת"ל ונעלם דבר מאי משמע אמר עולא קרי ביה ונעלם מדבר חזקיה אמר אמר קרא [1]ועשו אחת מכל מצות מכל מצות ולא כל מצות מצות תרתי משמע אמר ר"נ בר יצחק מצות כתי' רב אשי אמר [5]יליף דבר דבר מזקן ממרא הכתיב ביה בזקן ממרא [2]כי יפלא ממך דבר לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל מה ממרא מן הדבר ולא כל דבר אף בהוראה דבר ולא כל הגוף אמר רב יהודה אמר שמואל אין ב"ד חייבין עד שיורו [7]בדבר שאין הצדוקין מודין בו אבל בדבר שהצדוקין מודין בו פטורין מאי טעמא זיל קרי בי רב הוא תנן יש כוכבים דהוי ביטול מקצת וקיום מקצת לו מכל מצות נדה דהוי ביטול מקצת וקיום מקצת ולא כל מצות השבת דהוי עוקר כל הגוף ולא כל מצות נדה ודעבודת כוכבים דעוקר כל הגוף: **מצות תרתי משמע.** כלומר מצות טובא משמע כגון נדה שבת ועבודת כוכבים דהכי משמע ועשה אחת מכל מצות ה' דעבד חד מהני לו שבת לו עבודת כוכבים לו נדה ולעולם בעוקר כל הגוף קא מיירי: **אמר ר"נ בר יצחק מצות כתי.** בחד וי"ו דחדא מצוה משמע דהכי משמע ועשה אחת מכל מצות דשבת לו אחת מכל מצות לעבודת כוכבים לו אחת מכל מצות דנדה דהוי מקיים מקצת דשבת ומבטל מקצת והוא הדין לעבודת כוכבים והוא הדין לנדה והוא הדין לשאר מצות דקיום מקצת ובטול מקצת חייב ועוקר כל הגוף פטור: **מה זקן ממרא מן הדבר ולא כל דבר.** דהא כתי' מן הדבר ותנן בגלוי הן המגקין (סנהדרין דף פח:) האומר אין תפילין לעבור על דברי תורה פטור ממש טועות להוסיף על דברי סופרים חייב דהיינו מן הדבר ולא כל דבר: **אין כ"ד חייבין.** דלא הוי הוראה מעלייא עד שיורו להתיר בדבר שאין הצדוקין מודין שיהא אסור שהורו להיתר בדבר איסור שאין כתוב בתורה בהדיא: **זיל קרי כי רב הוא.** דכיון דאפשר לו לגמוד ולידע לא הוי שוגג מעליא וקריב למזיד הוי: **אחד לאחד.** היינו יום כנגד יום: **דאמרי כדרכה אסירא.** גמר ביאה ושלא כדרכה שריא: **והא.** שלא כדרכה נמי כתיב משכבי אשה [2] שני משכבות אחד כדרכה ואחד שלא כדרכה: **דאמרי כדרכה אסירא אפי' הערלה.** דהא דכתיב את מקורה הערה [3] בכדרכה: **אי הכי.** מאי איריא דקתני שהורו בשומרת יום כנגד יום אפילו נדה נמי כי האי גוונא קיום מקצת וביטול מקצת הוא והוי בדבר שאין הצדוקין מודין בה: **אלא לעולם בכדרכה.** דלאמרי בשומרת יום הערלה אסיא אפילו בכדרכה וגמר ביאה הוא דאסיר ודקאמרת הא הערלה כתיב דאמרי הערלה באשה נדה הוא דכתי' ולא בשומרת יום הלכך לא מתוקמא אלא בשומרת יום והוי בדבר שאין הצדוקין מודין בה: **ואי בעיים אימא.** דקאמרת שומרת יום הא כתיבא הא לא קשיא דכי קתני כגון דאמרי זבה לא הוה אלא [היכא דחזיא] ביממא דלכתי' כל ימי זובה [4] אבל היכא דחזיא בלילא ביממא הוא דאיכא [5] אבל היכא דחזיא בלילא ביממא הוא דאיכא [6] לא תוציאו משא מבתיכם [דאמרי הוצאה הוא דאסור הכנסה מותר ואיבעית אימא] [7]דאמרי הוצאה [8] (והכנסה) הוא דאסירא מושיט וזורק שרי תנן יש עבודת כוכבים בתורה אבל המשתחוה פטור ואמאי המשתחוה הא כתיבא [7]לא תשתחוה לאל אחר דאמרי כי אסירא השתחויה כדרכה אבל שלא כדרכה שריא ואיב"א דאמרי השתחויה גופה כדרכה הוא דאסיר [7]דאית בה פשוט ידים ורגלים הא השתחויה דלית בה פשוט ידים ורגלים שריא

בעי

מסורת הש"ס

1) לפי הנראה הגרסה בעל תפשה רש"ל בספק. 2) [לקמן ז:]. 3) [מהדרין פ:]. 4) מהדרין לג:. 5) ר"ש יהודה לה. 6) נדה עב., 7) ר"ש אל יצא [איש] ממקומו [ועיין תוספות עירובין ח: ד"ה לא ועי' בהרמב"ם פי"ד מהלכות שגגות דין כ"ו. 8) ר"ש מ"ז. 9) [ויקרא ז]. 1) בס"י אמיר. 2) [ויקרא יח]. 3) [שם כז. 4) בס"ד: ר"שתמוז לו, יהוא בגרלשתים מכ. 5) פסחים ס"ד. 6) ר"ש ב. 7) שם. 8) ק"ש ע: וש"נ. 9) ר"ש מ"ד. 1) ר"ש ק"ל. 2) סנהדרין ל. 3) ר"ל ומעינו בסדש. 4) פ"ש דמכלמין. 5) ר"ל דלפי. 6) סנהדרין לג: ושם ר"ש שעמה. 7) ר"ל הכמה הוצלה.

תוספות הרא"ש

ולא מבעיא למ"ד צבור מייתי דודאי פושע הוה דאי נפק לשוקא אמרי ליה זוה שישב בביתו ולא שאל פושע הוה אלא אפי' למ"ד ב"ד מייתי אי הוה שאיל אמרי ליה ופושע הוה: **סומכוס** אומר תלוי. דין אוכל ספק חלב לאחר שהביא אשם תלוי יש לו שהוא תלוי מהיסורין אף זה בלא הבאת קרבן תלוי הוא ואין לו לדאוג מיסורין דאנוס הוא דדמי לאדם שהביא כפרתו בין השמשו: בערב פסח דאמרי' בפסח שני בפרק תמיד נשחט דאחי עשה דפסח דאית ביה כרת ודחי עשה דהשלמה עליה השלם כל הקרבנות כולם דלית ביה (ספק) כרת [ספק] אי היה יום כשנזרק הדם או לילה דפטור מלהביא קרבן אחר דמוקמינן היום בחזקתו ה"נ מוקמינן האיש בחזקתו קמא ותולה בב"ד הוא ולא פושע ולא עלתה בדעתו שיחזרו בהם ב"ד: **ולא** מבעיא למ"ד ב"ד מייתי כו'. דלא הוה פושע ולא מצי למיזל ללשכת הגזית לשיולי אלא אפי' למ"ד צבור מייתי כו' דלא הוה לימיל לבראי ולשיולי: הא בתי' וספרה לה ז' ימים. קים להו דצדוקי' (מייתי) [וביתוסים] דורשים דרשה זו מיתורה דלה: דאמרי הוצאה אסורה הכנסה מותר ואף ע"ג דבמתני' תנן המוציא מרה"י לרה"ר תנא הוצאה משום דהוי אב ולעולם לא איירי בהוצאה אלא בהולדה דידה הכנסה או דריקה והושטה: דאמרי השתחואה גופה דאית בה פשוט ידים ורגלים (וכן) הבוא נבוא אני ואמך ואחיך להשתחוות לך ארצה ורש"י ז"ל הביא הקרא דכתיב באחי יוסף וישתחוו לו אפים ארצה ומשם ליכא למשמע דאמרינן בפ"ב דשבועות (דף טז:) קידה על אפים וכה"א ותקוד בה שבע אפים ארצה אלמא כל קידה הוי אפים שמשתחוה בראשו ומרכין פניו כלפי קרקע ויש השתחואה דמפרש בה בלא פשוט ידים ורגלים כגון אפים ארץ ישתחוו לך (ישעיה מט) וישתחו לאפיו ארצה (בראשית מח) והוא יותר מקידה שמשפיל פניו עד הקרקע אבל היכא דכתיב השתחואה סתם הוא פשוט ידים ורגלים כדכתי' להשתחות לך ארצה:

רבינו חננאל

צבור [ורבנן סברי ב"ד משלימין לדוב צבור] איבעית אימא הורו ב"ד ועשו רוב הקהל ומאן חכמים ר' שמעון דאמר צבור מייתי יב"ד מייתי. פי' ופוטר רקתני ר"מ אצבור. ומחייבין רקתני [רבנן] נמי אצבור. והא דר' שמעון מפרש לקמן ואית דאמרי בשבט ששאה בהוראת ב"ד מיירי ומאן חכמים ר' יהודה דתנן. א) בסיפא דפרקין הורו ב"ד של א' מן השבטים כו' עד דברי ר' יהודה. א' בעית תימא כגון שחטאו ו' שבטים והן רובן של קהל או ז' אע"פ שאינן רובו של קהל ומאן חכמים ב) ר' שמעון בן אלעזר דתניא לקמן רשב"א אומר משמו של ר"מ חטאו ו' כו' פי' הך דתני משמיה דר' מאיר בעי דיבה בשבטים ובמנין. ולא איתוקמא דרב נחמן וקי"ל כרב יהודה אמר שמואל דתמניתהו רבי יהודה סתימתאה ולית הלכתא כוותיה אלא כרבנן דאמרי יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב: אמר רב אסי בהוראה הלך אחר רוב ישובי ארץ ישראל. פי' אם עשו רוב ישובי א"י לא תחוש ליושבי חוצה לארץ. דיושבי א"י ניהו דאיקרו קהל שנא' ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת וגו'. מכדי כתיב כל ישראל אמאי כתיב תו מלבוא חמת עד נחל מצרים פי' דהוא תחום א"י לומר לך הני דא"י איקרו קהל דחוצה לארץ לא: פשיטא לן דהיכא דהוו קהל רובה כשעשו ונתמעטו קודם שיודע להם היינו חלוקת רבנן ור"ש בפרק כהן משיח שחטא דתנן כהן ונשיא שחטאו עד שלא נתמנו ונתמנו הרי הן כהדיוטות פי' ומביאין כשבה או שעירה. ר"ש אומר אם נודע להן עד שלא נתמנו אז חייבין קרבן הדיוט ואם אחר שנתמנו נודע להן פטורין דקבעי חטאה וידיעה. לרבנן מייתי פר לר' שמעון פטורין. ס"א פשיטא מרובין ונתמעטו חייבין פירוש לדברי הכל ולאו דסמכא דאע"ג דאמר ר' שמעון בסוף זה הפ' אין צבור מתין דני מילי כשנודע להן ואז מת מהן: כי קא מיבעיא לן היכא דהוו מיעוט בשעת מעשה ואותן שלא עשו מת מהן אחר כך עד שנעשה אלו רוב ונודע להן [מן] פליגי בה ר"ש ורבנן. ר"ש דאזיל בתר ידיעה מחייב ורבנן דאזלי בתר שעה החטא פטרי לה. ודחינן וחסברא אימר דשמעי' ליה לר"ש דאזיל אף בתר ידיעה פי' דבעי שיהא החטא והידיעה בענין אחד ידיעה כלא חטא מי שמעת ליה: דאם כך היה לייתו בהדשתא פי' יביאו הכהן המשיח פר והנשיא שעיר דהשתא בני כך נינהו מדפטרינהו [ר"ש] אלמא בתר תרוייהו אזיל הלכך לדברי הכל מועשין ונתרבו אין מביאין פר. ומאי הוא מייתי כל חד מנייהו כשבה או שעירה דקי"ל כרבנן דאמרי אין בית דין מביאין עליהן בהוראה הא הן חייבין וכן הלכתא: איבעיא להו הורו צבור שחלב מותר ועשו מיעוט הקהל פי' ופסקה ההוראה שלא פשטה בקהל יותר אבל לא נודע לב"ד ג) תו הדרו והורו פעם שניה כי החלב מותר ועשו מיעוט אחר והוו להו תרי מיעוטי רובה מהו כיון

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פ"ב מהל' שגגות הל' ל ופי"ד הל"ב סמג עשין רח:
לא ב מיי' שם פ"ד הלכה ה:
לב ג ה ו ז מיי' שם הלכה כ:
ד [מיי' פ"ו מהל' איסורי ביאה הלכה ז]:

תורה אור השלם

1. ואם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְנֶעְלַם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל וְעָשׂוּ אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁמוּ: ויקרא ד יג
2. כִּי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָבָר לַמִּשְׁפָּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין נֶגַע לְנֶגַע דִּבְרֵי רִיבֹת בִּשְׁעָרֶיךָ וְקַמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: דברים יז ח
3. וְאִם טְהֹרָה מִזּוֹבָהּ וְסָפְרָה לָהּ שִׁבְעַת יָמִים וְאַחַר תִּטְהָר: ויקרא טו כח
4. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֹתָהּ שִׁכְבַת זָרַע וְנִגְלָה אֶת עֶרְוָתָהּ אֶת מְקֹרָהּ הֶעֱרָה וְהִיא גִלְּתָה אֶת מְקוֹר דָּמֶיהָ וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקֶּרֶב עַמָּם: ויקרא כ יח
5. כָּל הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו כָּל יְמֵי זֹבָהּ בְּמִשְׁכַּב נִדָּתָהּ יִהְיֶה לָּהּ וְכָל הַכֵּלִי אֲשֶׁר תֵּשֶׁב עָלָיו יִטְמָא יִהְיֶה כְּטֻמְאַת נִדָּתָהּ: ויקרא טו כו
6. וְלֹא תוֹצִיאוּ מַשָּׂא מִבָּתֵּיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְכָל מְלֶאכָה לֹא תַעֲשׂוּ וְקִדַּשְׁתֶּם אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת אֲבוֹתֵיכֶם: ירמיהו יז כב
7. כִּי לֹא הִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר כִּי יְיָ קַנָּא שְׁמוֹ אֵל קַנָּא הוּא: שמות לד יד

מוסף רש"י

בדבר שאין הצדוקין מודין בו. שאין מעומו מפוסם בתורה בהדיא אלא מתמצה מו מדברי המחולקים (סנהדרין לג:). **ויל קרי בי רב הוא.** מיעוקים של בית כנן יודעין שאינו כלום (שם).

רבינו חננאל (המשך)

כוותיה אלא כרבנן דאמרי יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב: אמר רב אסי בהוראה הלך אחר רוב ישובי ארץ ישראל. פי' אם עשו רוב ישובי א"י לא תחוש ליושבי חוצה לארץ. דיושבי א"י ניהו דאיקרו קהל שנא' ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת וגו'. מכדי כתיב כל ישראל אמאי כתיב תו מלבוא חמת עד נחל מצרים פי' דהוא תחום א"י לומר לך הני דא"י איקרו קהל דחוצה לארץ לא: פשיטא לן דהיכא דהוו קהל רובה כשעשו ונתמעטו קודם שיודע להם היינו חלוקת רבנן ור"ש בפרק כהן משיח שחטא דתנן כהן ונשיא שחטאו עד שלא נתמנו ונתמנו הרי הן כהדיוטות פי' ומביאין כשבה או שעירה. ר"ש אומר אם נודע להן עד שלא נתמנו אז חייבין קרבן הדיוט ואם אחר שנתמנו נודע להן פטורין דקבעי חטאה וידיעה. לרבנן מייתי פר לר' שמעון פטורין. ס"א פשיטא מרובין ונתמעטו חייבין פירוש לדברי הכל ולאו דסמכא דאע"ג דאמר ר' שמעון בסוף זה הפ' אין צבור מתין דני מילי כשנודע להן ואז מת מהן: כי קא מיבעיא לן היכא דהוו מיעוט בשעת מעשה ואותן שלא עשו מת מהן אחר כך עד שנעשה אלו רוב ונודע להן [מן] פליגי בה ר"ש ורבנן. ר"ש דאזיל בתר ידיעה מחייב ורבנן דאזלי בתר שעה החטא פטרי לה. ודחינן וחסברא אימר דשמעי' ליה לר"ש דאזיל אף בתר ידיעה פי' דבעי שיהא החטא והידיעה בענין אחד ידיעה כלא חטא מי שמעת ליה: דאם כך היה לייתו בהדשתא פי' יביאו הכהן המשיח פר והנשיא שעיר דהשתא בני כך נינהו מדפטרינהו [ר"ש] אלמא בתר תרוייהו אזיל הלכך לדברי הכל מועשין ונתרבו אין מביאין פר. ומאי הוא מייתי כל חד מנייהו כשבה או שעירה דקי"ל כרבנן דאמרי אין בית דין מביאין עליהן בהוראה הא הן חייבין וכן הלכתא: איבעיא להו הורו צבור שחלב מותר ועשו מיעוט הקהל פי' ופסקה ההוראה שלא פשטה בקהל יותר אבל לא נודע לב"ד ג) תו הדרו והורו פעם שניה כי החלב מותר ועשו מיעוט אחר והוו להו תרי מיעוטי רובה מהו כיון

ו) גי' רבינו נסים. ג) גי' שלנו ותמני' ומי וגי' רבינו נסים מאר. ג) גני שלנו ומתני ר"ש בהן פי' שלמה דרבינו ל"ג מלת בהן ל"ל.

תוספות

שהביא כפרתו בין השמשות. משמע אבל קודם לכן נתכפר מע"ג דקרב אחר תמיד בין הערבים וקשה דבמסקנא [6]משמע דפסולין וכן משמע בפסחים [6]דרמי' התם כתיב לא עלו עד בוקר הא כל הלילה יצון ויכתיב השלמים עליה השלם כו' ולא תעני הא לכתאלה הא דיעבד אלמא דפסולין. ושמא הכא נמי איירי במחוסר כפורים בערב פסח כדאמרינן התם [6]אין מתעבב אחר התמיד בין הערבים אלא קטרת וגזרות ומחוסר כפורים בערב פסח: **קרי** ביה וגעלם מדבר. דמ"ס מוגעלם קאי להכא והכא ואתר בירושלמי דאיכא דאמר גורלין ודורשין מתחלת פרשה לסופה ומ"ד אף בחמצע פרשה ולקח עליה אמן הלקח שמן המנחה ללמד על כל הממנות לעיקה הקשה ריש"ק בר' מאיר מאי שנא דהכא דדרשינן ונעלם מדבר ונבי עדות יקום דבר כ"ע דרשינן [6]דבר ולא חלי דבר. וי"ל דודאי דבר דולה דבר משמע והכא משמע דקרא מכדי כתיב אחת מכל מצות ה' דמשמע מצוה שלימה למאי הכא אתא דבר אלא ע"כ למדרש ונעלם מדבר אבל דבר אחד מן המצות אין כנגד דוכתי גזרינן ומיוקפין ודורשין משום דומקיף דקרא דאיכו חסיף ומיוקים מנפשיה. כי הכא דהוכר [6]לה"ל למתבת ומחמיעיתו יוסף עליו כי היכי דכתיב גבי מעשר. ובפ' יש נוחלין [6]ה"ל למתבת אשתו מירש אם הלכה וכי כתב קרא לרוץ ליישב המקרא על ידי גרעון ותוספת. תימה מנ"ל למתי קרא לחיב רק קיום מקצת וביטול מקצת דלמא קרא אתא לחיבו בכן וכל שכן בביטול כל הגוף כדאמר בפ' הנחקנין [6]גבי עבודת כוכבי' דכתי' מן הדרך אפי' מקצת דרך וחייב בקיום מקצת וכן על כל הגוף אבל בשאר מצות אינו חיב אלא בביטול כל הגוף. וי"ל דהתם כתיב בלכת בה ומצינו בספרי ולא שאנה במקצת מצוה [6]מיעוט בהכי קיום מקצת לחכי בעבודת כוכבים דגלי קרא חייב אפילו במקצת הגוף. וגם בביטול כל הגוף חייב דלא גרע מעבר מצות ואי לאו מיעוט דשאר מצות והוי כתיב קמתמא היה

ולא מיבעיא למ"ד צבור מייתי. כלומר אפילו לדברי הכל אם הוא אמר מלתא אלא אפילו למ"ד דכי הורו ב"ד ועשו קהל על פיהם דב"ד מביאין עליהם פר והם פטורין דאיכא למימר לא מפרסמא מילתא כל כך והאי יחיד תולה בבית דין הוא אפ"ה לאו אינו בב"ד אי הוה שאיל הוו אמרין ליה דידו לישאל מפני מה ב"ד מביאין פר ואי שאיל אומרים לו לעשו וחזרו הלכך תולה בעצמו קריבא ביה ואית ביה לד חיוב מעליא הלכך מביא [6]**ספק מבעוד יום נתכפר לו.** והיא כפרה מעליא: **ספק משחשכה נתכפר לו.** ולא הוי כפרה מעליא דכיון לוותו כתיב [7] דקיימא לן דפטור דאין צריך להביא קרבן אחר ואע"פ שהוא קרב אחר תמיד של בין הערבים אין בו שום פסול דהכי אמר בפ' תמיד נשחט (פסחים ד' עט.) דאתי עשה דספק ועשה דאכילת קדשים ודחי עשה דהשלמה ואיכא נמי שינוי אחריני טובא והא הכא [7] (מפני) דבין השמשות לית ביה לד חיוב מעליא דליכא למימר שמא משחשכה נתכפר לו שהרי בין השמשות הרבה עין ואין אדם בעולם יכול לעמוד עליו אם מן היום או מן הלילה ופטור. ה"נ ליכא למימר שמא ממש תולה בעצמו שהרי הכי הוכר ב"ד: **ולא מיבעיא למ"ד ב"ד מביאין.** ולא צבור דלא מפרסמא מלתא היא הלכה ואם יחיד תולה בב"ד הוא ופטור: **אלא אפילו למ"ד צבור מביאין.** ואיכא למימר מפרסמא מלתא היא ואם יחיד ולאו תולה בב"ד ותולה בעצמו הוא אפ"ה אמר תולה בב"ד הוא דכי עשה על פיהן עשה: **לא משכח אינש דשייליה.** ולא סליק לדעתיה למישאל למה הביאו לצור פר הלכך ליכא לד חיוב מעליא דהא לד פטור שייך ביה עפי דתולה בב"ד הוא הלכך אינו מביא אשם תלוי: **בחזיק בדרך.** ליכ למדיינם היום ועדיין ישנו בעיר: **איכא ביניייהו.** לר"ע עפטור דהא החזיק בדרך דכיון דטרוד הוא לא היה אפשר לו שישמע לחזרו בהן הלכך תולה בב"ד הוא ופטור לגמרי: **אלא הכי קשיא ליה דבר כולה מלתא משמע.** דהורו לעקור כל הגוף דהא לא כתיב מדבר ואימא אפילו דהורו לבטל במקצת ולקיים במקצת יכול יהו פטורין וכי הורו לעקור כל הגוף יהו חייבין: **ת"ל ונעלם דבר.** בא ללמד דבטול מקצת וקיום מקצת מקצת חייב: **מאי משמע.** כלומר הכי משמע הא מילתא דהורו לבטל קיום מקצת ובטול מקצת: **אמר עולא קרי ביה ונעלם מדבר.** דהאי מ"ס דנעלם לפניו ולאחריו וקרי ביה ונעלם מדבר דמשמע מדבר ולא כל דבר: **חזקיה אמר.** מסיפא דקרא נפקא מכל מצות דמשמע מצות ולא כל מצות של שבת דהוי בטול מקצת וקיום מקצת או מכל מצות של עבודת

[6] לפי הנראה הגרסה בעל תפשה רש"ל בספק. **[7]** [לקמן ז:]. **[1]** [מהדרין פ:]. **[2]** מהדרין לג:. **[3]** ר"ש יהודה לה. **[4]** נדה עב., **[5]** ר"ש אל יצא [איש] ממקומו [ועיין תוספות עירובין ח: ד"ה לא ועי' בהרמב"ם פי"ד מהלכות שגגות דין כ"ו. **[6]** ר"ש מ"ז. **[7]** [ויקרא ז]. **[8]** בס"י אמיר. **[1]** [ויקרא יח]. **[2]** [שם כז. **[3]** בס"ד: ר"שתמוז לו, יהוא בגרלשתים מכ. **[4]** פסחים ס"ד. **[5]** ר"ש ב. **[6]** שם. **[7]** ק"ש ע: וש"נ. **[8]** ר"ש מ"ד. **[1]** ר"ש ק"ל. **[2]** סנהדרין ל. **[3]** ר"ל ומעינו בסדש. **[4]** פ"ש דמכלמין. **[5]** ר"ל דלפי. **[6]** סנהדרין לג: ושם ר"ש שעמה. **[7]** ר"ל הכמה הוצלה.